

Bronzealderens huse

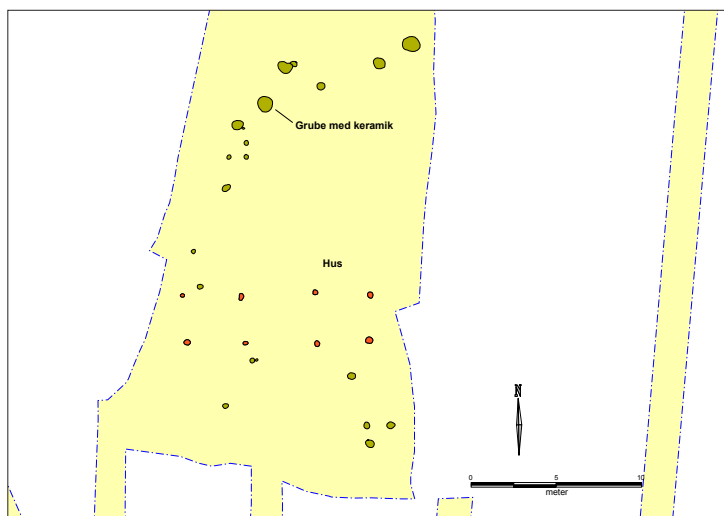
AF JENS NIKOLAJ NIELSEN

”Gravhøje kroner det grønne land” skrev Johs. V. Jensen i 1925, og de tusindvis af gravhøje, som vi stadig kan opleve i det danske landskab, vidner om, at der i bronzealderen (1800 – 500 f.Kr.) boede mennesker i Danmark. Der gik imidlertid lang tid, før den arkæologiske viden- skab fandt ud af, hvor de boede og ikke mindst, hvordan deres huse så ud. Det første hus fra bronzealderen i Norden blev erkendt ved en udgravning i slutningen af 1950’erne ved Fragtrup i Vesthimmerland, og snart blev der udgravet mange husttomter fra bronzealderen. Dog ikke i Himmerland, her manglede fundene, hvilket der i de seneste år er rettet noget op på.

De arkæologiske spor efter bronzealderens huse er generelt set vanskelige at lokalisere, hvilket skyldes at bronzealderens bebyggelse er mere spredt end eksempelvis jernalderens. Nogle gange består den af kun et enkelt hus, andre gange er der flere huse i området.

Hertil kommer, at sporene efter husenes nedgravede stolper kan være næsten umulige at erkende. Årsagen hertil er især nutidig dyrkning, hvilket klart blev illustreret ved en udgravning ved Mastrup ved Støvring. Her udgravede museets arkæologer et hus, hvor arealet over husets østende ikke havde været dyrket i det seneste årti. Stolpesporene i østenden var bevarede i et væsentligt højere niveau (10-15 centimeter) end i den øvrige del af huset, og de stod markant tydeligere. Dertil kommer, at der i stolpesporene i østenden blev fundet flere oldsager, mens der i resten af huset ikke engang fandtes et lille stykke keramik. I det følgende skal et par af de seneste års udgravninger af disse vanskeligt lokaliserbare huse fra bronzealderen omtales.

Andemosegård

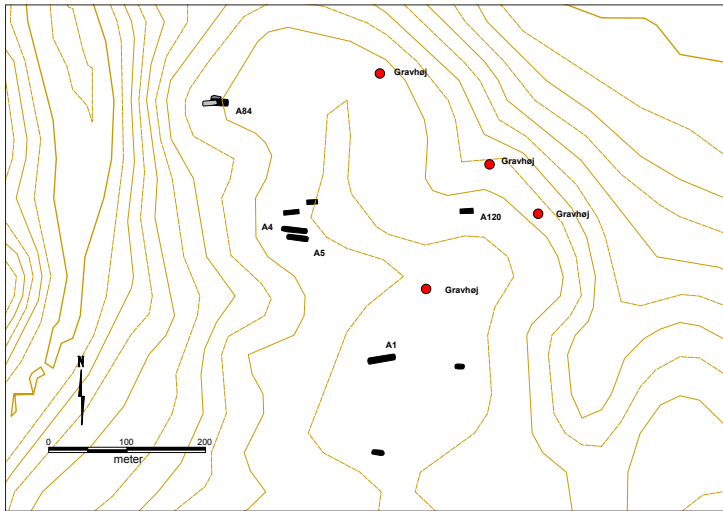

Plan over hustomt og gruber ved Andemosegård. I én af gruberne blev der fundet store mængder keramik.

Grafik: Lars Egholm Nielsen.

Ved Hørby Skoleby ved Hobro blev der fundet et enkelt bronzealderhus. Forud for anlæggelse af boldbaner foretog museet en forundersøgelse, primært fordi der var registreret en ikke fredet gravhøj i området. Der blev ikke fundet spor efter hverken højen eller tilhørende grave. Der er sandsynligvis tale om en fejlregistrering. Derimod lå der på den lille forhøjning et enkelt hus og nogle få gruber fra bronzealderen.

Mastrup

Plan over hustomterne ved Mastrup.

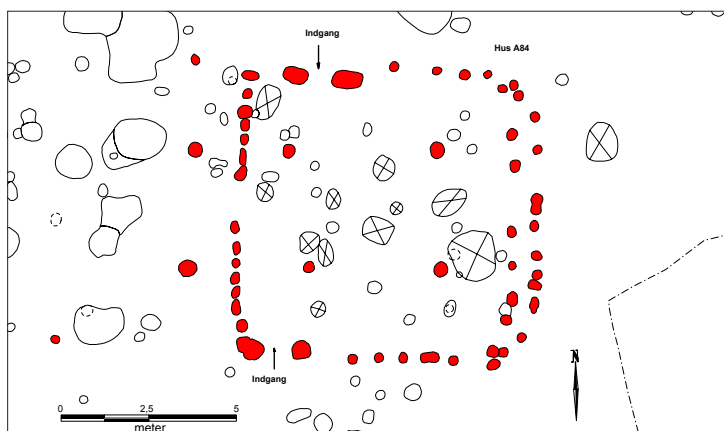
Grafik: Lars Egholm Nielsen.

Ved Mastrup blev der forud for byggemodning foretaget omfattende udgravninger. På arealerne udgravedes bl.a. 11 bronzealderhuse, hvortil kommer et par huse, som knap kunne erkendes længere. Husene lå på plateauer i det let kuperede terræn, nogle gange enkeltvis, andre gange flere huse i samme område. Husene er kendetegnet ved afrundede gavle, og der er stor variation i længden, som ligger mellem godt 10 m til 35,5 m (Hus A1). Bredden er 6 – 8 m. Ofte er der indgange på både den nord- og sydvendte langside. I hus A84 kunne man observere noget så usædvanligt som to indgange til et lille rum i østenden. Ligesom i dette hus konstateredes i flere andre huse indre skillevægge, og arkæologerne kan ofte lokalisere et eller flere ildsteder/kogestensgruber i husene.

Udgravningerne afslørede markante konstruktionsforskelle for væggenes vedkommende. De fleste havde lerklinede fletværksvægge, men i de tre største huse på pladsen bestod væggene af vandrette planker placeret mellem lodretstillede stolper – den såkaldte bulvægskonstruktion. Konstruktionen er meget systematisk udført med præcis samme afstand mellem de lodretstillede vægstolper. Til at bygge sådanne huse, var det ikke små mængder af egetræer, der skulle fældes og tilhugges. Eksempelvis var der i hus A4 mindst 55 lodrette stolper, hvortil kommer vægplanker og tømmer til taget. Et sådant byggeri har krævet stor håndværkermæssig kunnen, og det har været en imponerende bygning med 214 kvadratmeter under tag.

Østenden af hus A84 med skillevæg og indgange. Placeringen af såvel indgangene som de tagbærende stolper ud for disse synes at være afstemt efter hinanden.

Grafik: Lars Egholm Nielsen.

Aktivitetsområder

Uden for husene var der næsten altid kogestensgruber. Det er nedgravninger med ildpåvirkede sten og trækul, som i vid udstrækning har været brugt i forbindelse med madlavning. I tilknytning til hus A4/A5 blev der udgravet 126 kogestensgruber, der kunne opdeles i to typer - små med få sten og større (diam. ca. 1 m), som er tæt pakkede med ildpåvirkede sten. Flere træk tyder på, at de små kogestensgruber har været brugt hyppigere end de store. To steder ved hus A4/A5 ser det ud til, at der i tilknytning til små kogestensgruber har været et hegn.

I en slugt vest for hus A120 har der sandsynligvis været en brønd. Ved samme hus blev der fundet både en kværnsten og en slibesten, som lå på en fundering af mindre sten.

Flere steder er der fundet gruber med hele lerkar eller store dele af lerkar. Et af disse var helt specielt, fordi to huller i bunden var lukket med trækulsstykker. Lerkarrens karakter og placering tyder ikke på, at der er tale om affaldsgruber. Hvad, forklaringen så er, henstår i det ussige. Er det rituelle handlinger?

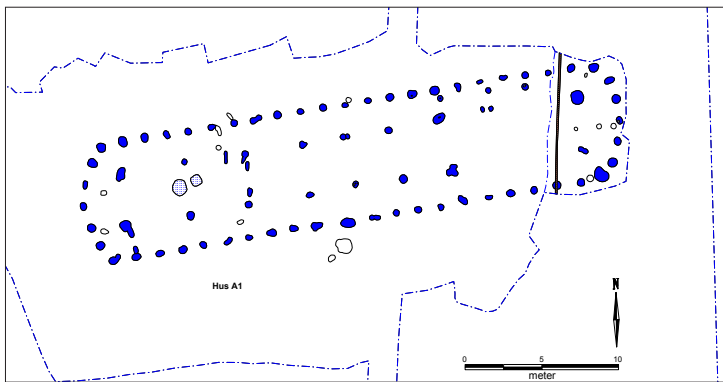
Datering

Husenes indbyrdes beliggenhed viser i flere tilfælde, at de ikke var samtidige. Det gælder de tre nordligste huse. Hus A4 og A5 ligger meget tæt på hinanden og parallelt, hvilket gør det sandsynligt, at de har efterfulgt hinanden.

Bebyggelsen har eksisteret over relativ lang tid. Hus A1 er sandsynligvis fra midten af ældre bronzealder (ca. 1600 f.Kr.), mens andre huse er fra yngre bronzealder (ca. 1000 f.Kr.). Netop bebyggelsens struktur og tidsmæssige udvikling er én af grundene til, at dette fund er meget perspektivrigt, hvorfor det udgravede materiale vil blive underkastet grundigere analyser i de kommende år.

Området

Syd og nord for bebyggelsen ved Mastrup ligger der flere gravhøje, og de er sandsynligvis samtidige med dele af bebyggelsen. Et offerfund fra Vaseholm ved Lindene Å med en række genstande af bronze,

*Plan over hus A1 med bulvægskonstruktion i Mastrup. Bemærk den systematiske placering af vægstolperne.
Grafik: Lars Egholm Nielsen.*

heriblandt et bronzekar, som er af centraleuropæisk oprindelse, har måske også forbindelse til bebyggelsen.

De nye fund i Himmerland understreger, hvad man også kender til fra andre dele af Danmark, nemlig at bronzealderens bebyggelser var relativt små. Der er ofte tale om en enkelt gård, som måske endda kun eksisterede i en forholdsvis kort periode. Andre steder eksisterede nogle få gårde samtidigt, og der er tegn på længere tids bosættelse, samt at landsbyen flyttede rundt i området. Forhåbentligt vil nye udgravninger i de kommende år kaste nyt lys over dette spændende materiale.

